

Wie denk je dat je bent?

In gesprek met filosofische
en christelijke teksten
uit de oudheid

Mareike van der Keur · Bernard van Vreeswijk · Jochem Wouda

© Copyright 2026 Eisma Edumedia bv, Leeuwarden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, digitale media of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voorzover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j° het Besluit van 20 juni 1974, St.b. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, St.b. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 882, 1180 AW Amstelveen). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

Wie denk je dat je bent ISBN 978-94-6364-142-5

1e druk: 2026

Lay-out: Eisma Edumedia bv, Leeuwarden
Prepress: Grefo Prepress, Eindhoven
Druk: Veldhuis Media, Meppel

Voorwoord

We hopen dat je *Wie denk je dat je bent?* met plezier zult gebruiken. Om je in het gebruik te ondersteunen, maken we je in dit voorwoord wegwijs in de doelen, inhoud en opbouw van dit boek en in de didactische keuzes die we gemaakt hebben.

Doelen

Het materiaal heeft de volgende drie inhoudelijke doelen:

- De leerling krijgt inzicht in hoe Augustinus, Seneca, Cicero en Plato dachten en schreven over verschillende vragen rondom de mens en zijn relaties;
- De leerling maakt kennis met ideeën uit de oudheid en de christelijke traditie, die tot op de dag van vandaag onze denkbeelden hebben beïnvloed;
- De leerling maakt kennis met verschillende bronnen van het christelijke geloof als een van de grote godsdiensten en/of als de eigen levensbeschouwing.

De opzet maakt het ook mogelijk om dit materiaal voor één of twee van deze doelen te gebruiken. Het materiaal is in de bovenbouw goed te gebruiken voor burgerschapsonderwijs en kan vakoverstijgend worden ingezet bij bijvoorbeeld filosofie, godsdienst en levensbeschouwing. Het is geschikt voor leerlingen van klas 4 of 5, afhankelijk van onder andere hun niveau in abstract denken en in ontsluiting van Latijnse teksten.

Naast bovenstaande drie doelen beoogt het materiaal dat een leerling leert reflecteren op de rol van verschillende perspectieven voor het eigen perspectief. Dit doel sluit aan bij de doelen van het vernieuwde examenprogramma Latijn. In ieder hoofdstuk staat een themavraag centraal, waarop verschillende bronnen elk een eigen perspectief bieden. De leerling vergelijkt het eigen perspectief met de zienswijzen van de verschillende bronnen en met die van anderen in de klas, en verklaart overeenkomsten en verschillen. Vervolgens reflecteert de leerling op de betekenis van de andere opvattingen voor zijn eigen opvatting.

Inhoud en opbouw

Elk van de twee delen heeft een centraal onderwerp, dat in drie thematische hoofdstukken wordt uitgewerkt. Elk thematisch hoofdstuk bestaat uit:

- een themavraag en een 'boventitel'; De boventitel beschrijft een antwoord dat de kerntekst van dat hoofdstuk geeft op de themavraag.
- een kerntekst;
- contextualisatieteksten ('tekst in context');
- receptie- en/of actualisatiebron(nen) ('tekst en thema in later perspectief').

Er zit een inhoudelijk logische opbouw in de hoofdstukken en de thema's. Desondanks zijn de thema's ook los van elkaar, of in een andere volgorde, te gebruiken.

Achterin dit boek staat een overzicht van thematische leerdoelen per thema. Daarnaast is er een achtergrondhoofdstuk opgenomen met relevante achtergrondinformatie over behandelde auteurs, filosofische stromingen en het christendom. Dit hoofdstuk kan als naslagwerk dienen. In de lopende tekst van het boek wordt naar dit achtergrondhoofdstuk verwezen met een asterisk (*).

In totaal bevatten de teksten van dit boek circa 8 pagina's Oxford Classical Text (OCT) aan Latijnse tekst. Daarnaast komen er circa 2,5 pagina's OCT aan Latijnse tekst in hoofdstuk 1.1 op een meer globale manier aan bod.

Didactische keuzes

Vrijwel alle oorspronkelijk in het Latijn geschreven bronnen worden in die taal aangeboden. Een enkele keer wordt een vertaling gebruikt vanwege de complexiteit van het gebruikte Latijn. Naast teksten geheel in het Latijn biedt dit boek ook tweetalige teksten aan en teksten in gatenvertaling.

Kolometrische indeling

De Latijnse teksten zijn afgedrukt in zogenaamde *kola*. Een *kolon* bestaat uit een groep woorden die in één adem uitgesproken worden en (meestal) een inhoudelijke, grammaticale en stilistische eenheid vormen en samen één idee of beeld toevoegen aan de zin. Het indelen van een (lange) zin in *kola* geeft een duidelijk voordeel bij het ontsluiten van de tekst en het begrijpen van wat je leest: je ziet als het ware voor je hoe een volgend stukje tekst het idee en de betekenis van de zin verder ontrolt en uitbouwt.

Tekstontsluiting en tekstbegrip: lezen / vertalen

In dit boek wordt een leerling dan ook vrijwel steeds gevraagd de tekst te 'lezen' in plaats van een schriftelijke vertaling te maken. Dat betekent niet dat de leerling alleen maar snel of oppervlakkig over de tekst heen zou gaan, en ook niet dat de leerling niets zou (mogen) opschrijven. Het betekent wel dat de leerling zich richt op de inhoud en betekenis van de tekst, en hoe deze inhoud idee voor idee wordt opgebouwd. Als de leerling de inhoud heeft vastgesteld, kan vertalen van de tekst alsnog een geschikte werkvorm zijn. Een meer traditionele benadering van vertalen is ook terug te vinden in dit boek: bij enkele teksten wordt de leerling direct gevraagd een (brontaalgerichte) vertaling te maken in de vorm van een gatenvertaling, een vertaalslang of een werkvertaling. Tenslotte is het vanzelfsprekend ook mogelijk dat een leerling van alle Latijnse teksten direct een werkvertaling maakt. In het begrijpen van de inhoud en betekenis van de tekst wordt een leerling verder ondersteund door de opdrachten 'vóór, tijdens en na het lezen'. Waar nodig zijn kaders met contextuele informatie toegevoegd.

De Latijnse teksten zijn geannoteerd aan de hand van een basiswoordenlijst van circa 1100 woorden (*Vox 1*). Alle woorden die niet in deze woordenlijst voorkomen zijn geannoteerd. Voor grammaticale ondersteuning wordt verwezen naar *Lingua*.

Verdere toelichting, verantwoording, uitwerkingen en aanvullend materiaal is in de digitale docentenhandleiding te vinden, door docenten op te vragen bij uitgeverij Eisma Edumedia.

We bedanken Ariëtte van de Kamp, Aad van Kranenburg, Riemer van der Veen en Dynke van der Wijk voor hun zorgvuldige feedback.

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Inhoudsopgave	5
Inleiding	6
1. Wat maakt de mens tot mens?	8
1.1 (Hoe) is de mens anders dan een dier?	8
1.2 Je verstand is een middel, maar voor welk (hoger) doel?	20
1.3 Wanneer is een handeling goed?	32
2. De mens en zijn relaties	41
2.1 Waarom zou je een ander opzoeken?	41
2.2 Hoe ga je om met botsende (levens)overtuigingen?	51
2.3 Hoe ga je om met gemaakte fouten?	65
3. Achtergronden	74
4. Thematische leerdoelen	76
5. Bibliografie en verantwoording illustraties	78

Inleiding

Wie denk je dat je bent?

Misschien is het je wel eens gevraagd: wie denk je (wel niet) dat je bent? Het klinkt gauw geïrriteerd en de onderliggende boodschap is meestal: jij denkt dat je beter bent dan anderen. Jij kent je plaats niet. Diezelfde vraag, maar dan zonder de negatieve bijklank, hebben mensen door de eeuwen heen ook aan zichzelf gesteld. Wie ben je eigenlijk? Of wat ben je? Wat maakt een mens tot een mens; wat maakt jou tot jou? Het zijn vragen die raken aan de kern van je bestaan en vroeg of laat bij iedereen opkomen. Je gaat ontdekken wat je talenten zijn, je denkt na over de zin van je leven, je gaat actief deelnemen aan de samenleving, of kiest er juist voor teruggetrokken te leven. Bij het ontdekken van je identiteit en je visie op het leven hoef je niet alles zelf uit te vinden. Je kunt putten uit eeuwenlange tradities van denkers.

In dit boek presenteren we een greep uit die traditie. In zes hoofdstukken verkennen we filosofische vragen, die raken aan de kern van ons menselijk leven. In elk hoofdstuk lezen we een tekst van de vroegchristelijke denker Augustinus, naast andere teksten uit de klassieke oudheid of de christelijke traditie. We ontdekken verschillen en overeenkomsten tussen deze tradities, we zien hoe er in later tijden naar de verschillende thema's werd gekeken en we denken na over onze eigen visie.

Wie denk jij eigenlijk dat je bent?

Christelijke bronnen

Veel gangbare opvattingen in onze moderne westerse samenleving zijn sterk beïnvloed door de christelijke traditie. Ze komen eruit voort of vormen juist een reactie erop. Dat is niet zo verwonderlijk, want het christendom is in West-Europa eeuwenlang de meest invloedrijke religie geweest. Binnen de christelijke traditie is de Bijbel de centrale bron, die door de eeuwen heen veel gelezen, bestudeerd en uitgelegd is. Als je wilt begrijpen hoe er nu over verschillende thema's gedacht wordt, is het nuttig om te lezen wat er in de Bijbel staat en hoe dat later is geïnterpreteerd.

De interpretatie van de Bijbel door de kerkvaders¹ is van grote invloed geweest op het westerse denken. In dit boek lezen we verschillende teksten van de invloedrijkste kerkvader, Augustinus.

Augustinus

Het christendom groeide in de eerste eeuwen zeer snel. Toen keizer Constantijn zich bekeerde tot het christendom en in 313 godsdienstvrijheid afkondigde voor het hele Romeinse Rijk, werd het christendom in korte tijd de dominante religie. Naar schatting was rond 350 al meer dan 50% van de inwoners van het rijk christen. In Noord-Afrika werd rond die tijd Aurelius Augustinus geboren, als kind van een heidense vader en een christelijke moeder, die hem christelijk opvoedde. Zijn ouders bekostigden een dure klassieke opleiding, die hem moest voorbereiden op een mooie publieke carrière. In dit onderwijs speelden de klassieke Romeinse schrijvers een grote rol.

Een zoektocht naar wijsheid

Augustinus studeerde in Carthago, waar hij veel geschriften van Cicero bestudeerde, omdat hij net zo mooi wilde leren spreken en overtuigen als die klassieke redenaar. Toen hij op een dag Cicero's *Hortensius* las, werd Augustinus niet getroffen door de vorm, maar

Afb. 1. Standbeeld van Cicero, Paleis van Justitie, Rome.

¹ Theologen ('godgeleerden') die veel hebben bijgedragen aan het christelijke denken worden kerkvaders genoemd. De Rooms-Katholieke Kerk kent er vier, die voornamelijk in de vierde en vijfde eeuw leefden.

door de inhoud van dat werk. Augustinus voelde zich erdoor aangespoord om wijsheid te zoeken en zich bezig te houden met filosofie. Hij begon zijn zoektocht bij de Bijbel, die hij van jongs af aan kende, maar hij vond de stijl ervan te eenvoudig en ingetogen. Het stond hem tegen.

Augustinus zocht de wijsheid achtereenvolgens in oosterse religie en in Griekse filosofie, maar na periodes van groot enthousiasme raakte hij toch steeds weer teleurgesteld. Zodra de kans zich voordeed, vertrok Augustinus naar Italië. Daar solliciteerde hij naar de prestigieuze functie van leraar in de welsprekendheid in Milaan, destijds de hoofdstad van het West-Romeinse Rijk. Augustinus won en vertrok naar Milaan.

Bekering en verdere carrière

In Milaan wilde Augustinus graag eens een bezoek brengen aan Ambrosius, de bisschop van Milaan. Men zei namelijk dat Ambrosius prachtig kon spreken en Augustinus wilde graag weten of dat waar was. Regelmatig bezocht hij de kerkdiensten en raakte steeds meer onder de indruk, niet alleen van de vorm van Ambrosius' preken, maar vooral van diens uitleg van de Bijbel. Na een proces van enkele jaren van toenadering tot de kerk bekeerde Augustinus zich tot het christendom.

Augustinus liet zich door Ambrosius dopen en vertrok korte tijd later naar Noord-Afrika. Daar verkocht hij zijn bezittingen en stichtte in zijn ouderlijk huis een klooster. Na een aantal jaren werd hij eerst tot priester gewijd en daarna werd hij al gauw bisschop van de stad Hippo. Zijn indrukwekkende preken gaven hem een grote bekendheid. Er zijn ontzettend veel preken en andere geschriften van Augustinus overgeleverd, waarin hij het christendom uitlegt of andere denkbeelden ontkracht.

Afb. 2. Glas-in-loodraam (19e eeuw) van Augustinus.

Nu jij!

In de volgende hoofdstukken maak je kennis met verschillende teksten van Augustinus, die goed bekend was met zowel christelijke bronnen als met de klassieke teksten. Steeds lees je ter verdieping of verbreding andere christelijke of filosofische teksten uit de oudheid, die je een beeld geven van verschillende opvattingen over de verschillende thema's. Na veel omzwervingen wist Augustinus eindelijk wie hij was. En jij?

Afb. 3. Jongen neemt een selfie voor de Izaäkkathedraal in Sint-Petersburg.

1. Wat maakt de mens tot mens?

De mens: meer dan een dier?

1.1 (Hoe) is de mens anders dan een dier?

Inleiding

Wat maakt een mens een mens: welke unieke kenmerken heeft de mens? Waarin verschilt de mens van een dier? Of is de mens een dier, niets meer en niets minder?

Van onze kijk op de verhouding tussen mens en dier hangen veel keuzes af. Staan mensen boven dieren, en mogen we dieren gebruiken? Of zijn mensen gelijkwaardig aan dieren? En welke gevolgen heeft dat dan voor onze omgang met dieren, voor de rechten die we dieren geven, voor hoeveel waarde we toekennen aan het leven van dieren?

In dit hoofdstuk onderzoek je verschillende opvattingen over het onderscheid tussen mens en dier. Deze verschillende opvattingen kunnen je helpen bij het (opnieuw) vormen van je eigen mening en het beter begrijpen van opvattingen van een ander.

1. Welke verschillen zie jij tussen mens en dier? Wissel je antwoord uit met je klasgenoten.
2. Stel, je wilt een nieuw middel tegen kanker testen. Dat zou in dit geval even goed kunnen op mensen als op dieren, en beiden zijn beschikbaar. De testgroep gaat er niet aan dood, maar kan wel tijdelijke bijwerkingen krijgen.
 - a. Voor welke testgroep kies je? Rangschik de volgende testgroepen op de volgorde van je keuze.
 - A. Muizen
 - B. Honden
 - C. Vissen
 - D. Ongeboren baby's
 - E. Mensen met dementie
 - F. Mensen met een ernstige verstandelijke beperking
 - b. Wat zijn de criteria op basis waarvan je de volgorde hebt gemaakt?
 - c. Voer een klassengesprek over de criteria. Zijn er anderen met andere criteria? Word je op andere gedachten gebracht door de criteria van anderen?

TEKST IN CONTEXT

Tekst 1: De Bijbel over de schepping

Binnen de christelijke traditie is de Bijbel* een centrale bron. Als je dus wilt begrijpen hoe je denkt over de verhouding tussen mens en dier en vooral waaróm je zo denkt, is het nuttig om te lezen wat de Bijbel schrijft over de schepping van mens en dier. En om vervolgens te bestuderen hoe anderen dat Bijbelverhaal hebben geïnterpreteerd en zijn gaan denken over de verhouding tussen mens en dier.

De interpretatie van de theoloog en kerkvader Augustinus staat in dit hoofdstuk centraal (tekst 2, p. 11). Hij reageert direct op onderstaand scheppingsverhaal uit de Bijbel, en dan vooral op de uitspraak '*Et ait faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram*' (tekst 1, gedeelte H).

Vóór het lezen

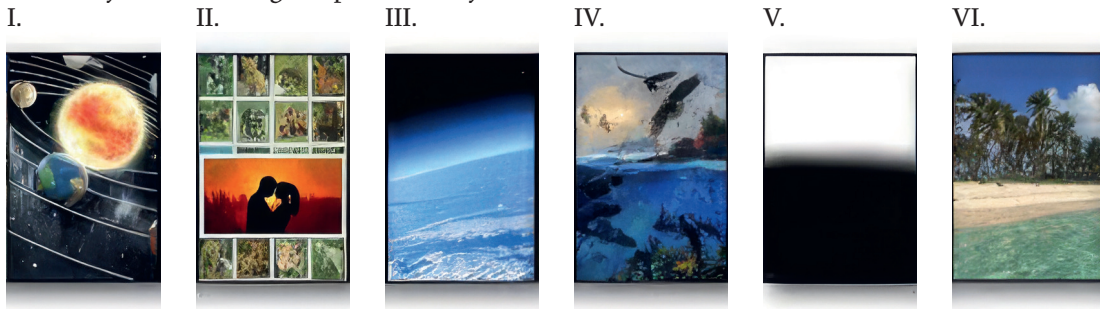
3. Wat weet je al over het scheppingsverhaal uit de Bijbel? Maak met een groep medeleerlingen of met de hele klas een woordweb.

Tijdens het lezen

4. De tekst is hieronder in stukken geknipt. Leg de tekst met een medeleerling op de goede volgorde. Je hoeft niet alles te vertalen; bedenk goed waar je op kunt letten bij het op volgorde leggen. Begin met deel A, volgens onderstaande tabel.

Volgorde	1	2	3	4	5	6	7	8
Deel	A							

5. a. Verbind de afbeeldingen met de bijpassende tekstgedeelten. Let op: er blijven twee tekstgedeelten over.
b. Noteer bij elke afbeelding een passend Latijns woord uit de tekst.

Afb. 4. De schepping in beeld.

A In principio creavit Deus caelum et terram.
Terra autem erat inanis et vacua
et tenebrae super faciem abyssi
et spiritus Dei ferebatur super aquas.

B Dixit quoque Deus
fiat firmamentum in medio aquarum
et dividat aquas ab aquis
et fecit Deus firmamentum
divisitque aquas quae erant sub firmamento
ab his quae erant super firmamentum
et factum est ita
vocavitque Deus firmamentum caelum
et factum est vespere et mane,
dies secundus.

C Dixit etiam Deus
producant aquae reptile animae viventis
et volatile super terram sub firmamento caeli
creavitque Deus cete grandia
et omnem animam viventem atque motabilem
quam produxerant aquae in species suas
et omne volatile secundum genus suum
et vidit Deus quod esset bonum
benedixitque eis
dicens crescite et multiplicamini et replete aquas
maris
avesque multiplicentur super terram.
Et factum est vespere et mane,
dies quintus.

D Dixitque Deus
fiat lux
et facta est lux.
Et vidit Deus lucem
quod esset bona
et divisit lucem ac tenebras
appellavitque lucem diem et tenebras noctem
factumque est vespere et mane,
dies unus.

E Dixit autem Deus
fiant luminaria in firmamento caeli
ut dividant diem ac noctem
et sint in signa et tempora et dies et annos
ut luceant in firmamento caeli
et inluminent terram
et factum est ita.
fecitque Deus duo magna luminaria
luminare maius ut praeesset diei
et luminare minus ut praeesset nocti
et stellas.
Et posuit eas in firmamento caeli
ut lucerent super terram.
Et praeessent diei ac nocti
et dividerent lucem ac tenebras
et vidit Deus quod esset bonum.
Et factum est vespere et mane,
dies quartus.

F Dixit vero Deus congregentur aquae quae sub caelo sunt in locum unum et appareat arida factumque est ita. Et vocavit Deus aridam terram congregationesque aquarum appellavit maria et vidit Deus quod esset bonum. Et ait germinet terra herbam virentem et facientem semen et lignum pomiferum faciens fructum iuxta genus suum cuius semen in semet ipso sit super terram et factum est ita. Et protulit terra herbam virentem et adferentem semen iuxta genus suum lignumque faciens fructum et habens unumquodque sementem secundum speciem suam et vidit Deus quod esset bonum. Factumque est vespere et mane, dies tertius.

G Igitur perfecti sunt caeli et terra et omnis ornatus eorum conplevitque Deus die septimo opus suum quod fecerat et requievit die septimo ab universo opere quod patrarat. Et benedixit diei septimo et sanctificavit illum quia in ipso cessaverat ab omni opere suo quod creavit Deus ut faceret. Istae generationes caeli et terrae quando creatae sunt in die quo fecit Dominus Deus caelum et terram.

H Dixit quoque Deus producat terra animam viventem in genere suo iumenta et reptilia et bestias terrae secundum species suas factumque est ita. Et fecit Deus bestias terrae iuxta species suas et iumenta et omne reptile terrae in genere suo et vidit Deus quod esset bonum. Et ait faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram et praesit piscibus maris et volatilibus caeli et bestiis universaeque terrae omnique reptili quod movetur in terra. Et creavit Deus hominem ad imaginem suam, ad imaginem Dei creavit illum, masculum et feminam creavit eos benedixitque illis Deus et ait crescite et multiplicamini et replete terram et subicite eam et dominamini piscibus maris et volatilibus caeli et universis animantibus quae moventur super terram dixitque Deus ecce dedi vobis omnem herbam adferentem semen super terram et universa ligna quae habent in semet ipsis sementem generis sui ut sint vobis in escam. Et cunctis animantibus terrae omnique volucris caeli et universis quae moventur in terra et in quibus est anima vivens ut habeant ad vescendum et factum est ita viditque Deus cuncta quae fecit et erant valde bona et factum est vespere et mane, dies sextus.

Uit: Hieronymus, Vulgata: Genesis 1.1-2.4

Na het lezen

6. a. Lees de onderstaande vertaling van deel H.

God zei: 'De aarde moet allerlei levende wezens voortbrengen: vee, kruipende dieren en wilde dieren.' En zo gebeurde het. God maakte alle soorten in het wild levende dieren, al het vee en alles wat op de aardbodem rondkruipt. En God zag dat het goed was.
5 God zei: 'Laten wij mensen maken die ons evenbeeld zijn, die op ons lijken; zij moeten heerschappij voeren over de vissen van de zee en de vogels van de hemel, over het vee, over de hele aarde en over alles wat daarop rondkruipt.' God schiep de mens als zijn evenbeeld, als evenbeeld van God schiep hij hem, mannelijk en vrouwelijk schiep

hij de mensen. Hij zegende hen en zei tegen hen:
15 'Wees vruchtbaar en word talrijk, bevolk de aarde en breng haar onder je gezag: heers over de vissen van de zee, over de vogels van de hemel en over alle dieren die op de aarde rondkruipen.' Ook zei God: 'Hierbij geef ik jullie alle zaaddragende planten en alle vruchtbomen op de aarde; dat zal jullie voedsel zijn. Aan de dieren die in het wild leven, aan de vogels van de hemel en aan de levende wezens die op de aarde rondkruipen, geef ik de groene planten tot voedsel.' En zo gebeurde het. God keek naar alles wat hij had gemaakt en zag dat het zeer goed was.
20 Het werd avond en het werd morgen. De zesde dag.

- b. Noteer het Latijnse tekstelement uit deel H dat in de vertaling vertaald is met:
A. levende wezens (regel 1)	E. mensen (regel 7)
B. vee (regel 2)	F. vissen (regel 9)
C. kruipende dieren (regel 2)	G. vogels (regel 9)
D. wilde dieren (regel 2-3)	H. alle dieren die op de aarde rondkruipen (regel 17-18)
7. a. Wat schiep God op de vijfde dag (deel C)?
 b. Noteer alles wat God op de zesde dag schiep.
 c. Vat nu in één woord samen wat God op de zesde dag (deel H) schiep.
8. a. Wat zegt God over de 'vorm' van de mens?
 b. En wat zegt God over de 'opdracht' van de mens?

KERNTEKST

Tekst 2: Augustinus over de schepping van mens en dier

Augustinus stelt op basis van het scheppingsverhaal uit de Bijbel in de volgende tekst dat de mens iets goddelijks heeft wat dieren niet hebben.

Vóór het lezen

9. In regel 1 t/m 3 citeert Augustinus uit de Bijbel en in de regels daarna reageert hij hierop. Over welke passage uit de Bijbel gaat regel 1 t/m 3? Noteer de letter van het antwoord van je keuze.
- A. De schepping van mens, dier en plant
 B. De schepping van mens en dier
 C. De schepping van mens en plant
 D. De schepping van de mens

Afb. 5. Het aardse paradijs met de zondeval van Adam en Eva. Schilderij van Jan Brueghel de Oude & Peter Paul Rubens, ca. 1615.

Tijdens het lezen

10. Neem regel voor regel de tekst mondeling door. Schrijf per zin de kerngedachte op. Maak tijdens het lezen goed gebruik van de aantekeningen.

Et dixit Deus:

Faciamus hominem

ad imaginem et similitudinem nostram.

'volgens' gelijkenis

Et hic animadvertenda [est]

'moet-worden-opgemerkt'

- 5 *quaedam et coniunctio, et discretio animantium.*

overeenkomst verschil levend-wezen

Nam eodem die factum [esse] hominem

'op-dezelfde-dag'

dicit,

quo bestias.

... als beest

Sunt enim simul omnia terrena animantia;

op-de-aarde-levend levend-wezen

- 10 *et tamen propter excellentiam rationis,*

superioriteit

- op dit punt wordt de mens gemaakt naar het beeld van God en de gelijkenis met hem -

separatim de illo dicitur,

afzonderlijk, apart

postquam de ceteris terrenis animantibus

op-de-aarde-levend levend-wezen

solite conclusum est,

gebruikelijk 'afgesloten'

dicendo:

'met-de-woorden:'

- 15 *Et vidit Deus quia bonum est.*

'dat'

Uit: Augustinus, De Genesi ad litteram imperfectus liber 16

Aantekeningen bij het lezen

facio (facēre) | Zie *Lingua* p. 88 voor de *conjunctivus*.

nostram hoort bij zowel *imaginem* als bij *similitudinem*.
similitudo, -inis

animadverto (*animadvertēre*) | Zie *Lingua* p. 86 voor het *gerundivum*.

quaedam staat vóór et ... et, en hoort daardoor bij zowel *coniunctio* als bij *discretio*. | *quaedam* = *quae*+*dam*.
Waar vind je *quaedam* dus in je woordenlijst? |
coniunctio, -nis | *discretio*, -nis | *animans*, -ntis

subject van deze zin is: 'de Bijbeltekst'

bestia

terrenus | *animans*, -ntis

excellentia

terrenus | *animans*, -ntis

concludo (*concludēre*, *conclusi*, *conclusus*)

Na het lezen

11. a. Wat is de centrale stelling van Augustinus, die hij in regel 5 verwoordt?
- b. In welke regels werkt hij *coniunctio* (regel 5) uit?
- c. Leg in eigen woorden uit wat volgens de tekst de overeenkomst is in de beschrijving van de schepping van enerzijds mens en anderzijds dier.
- d. En in welke regels werkt hij *discretio* (regel 5) uit?
- e. Leg in eigen woorden uit wat volgens de tekst het verschil is tussen mens en dier.
12. Augustinus wijst ons er in regel 12 t/m 15 op dat de mens *separatim* van de landdieren wordt besproken.
 - a. Waaruit blijkt dat volgens Augustinus? Baseer je antwoord op regel 13 t/m 15.
 - b. Wat is de reden dat de mens afzonderlijk van de landdieren besproken wordt? Citeer een Latijns tekstelement als antwoord.
13. In het Bijbelboek Genesis 1:27 (regel 2-3 van onze tekst) staat dat de mens naar Gods beeld is geschapen. In dit gedeelte wordt niet beschreven welke eigenschappen de mens deelt met God, dus dat maakt het lastig om te zeggen waarin we dan precies op God lijken en zorgt ervoor dat de meningen over deze tekst nogal verschillen.
 - a. Op welk punt lijkt de mens volgens tekst 2 op God?